

УДК 342.9

DOI: 10.36550/2522-9230-2021-11-75-80

Рябовол Лілія Тарасівна,

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри
права та правоохоронної діяльностіЦентральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка

e-mail: lryabovo18@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3558-2103>

ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВНИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

У статті проведено аналіз вітчизняного законодавства про взаємодію державних правоохоронних органів та наукових праць з проблематики дослідження. Констатовано, що взаємодія правоохоронних органів полягає у проведенні спільної діяльності, спільних заходів, передбачає чітку організацію та здійснення конкретних управлінських дій. Така взаємодія прямо передбачена законами, якими визначено правовий статус кожного окремого правоохоронного органу, а конкретні умови та порядок взаємодії регулюється відповідними спільними нормативними актами. Необхідність і доцільність взаємодії правоохоронних органів детермінована тим, що такі органи мають спільні специфічні цілі й завдання та уповноважені застосовувати державний примус, відтак, інтеграція їх зусиль, потенціалу, можливостей дозволяє суттєво підвищити ефективність боротьби зі злочинністю й систематично забезпечувати законність і правопорядок. Поняття взаємодії державних правоохоронних органів визначено як цілеспрямовану, узгоджену й систематизовану діяльність у сфері забезпечення законності і правопорядку в державі, сутність якої полягає у відборі й застосуванні сукупності правових, організаційних, оперативно-тактичних та інших заходів (щодо своєчасного виявлення, розкриття, прискання й попередження правопорушень, а також щодо усунення передумов та причин протиправної поведінки), необхідних і достатніх для забезпечення законності і правопорядку в державі. До відповідних спільних заходів віднесено такі, як: обмін інформацією з питань боротьби зі злочинністю між правоохоронними органами у межах їх компетенцій та повноважень; вивчення й поширення позитивного досвіду взаємодії державних правоохоронних органів; створення спільних слідчо-оперативних груп для розслідування конкретних правопорушень; видання правоохоронними органами спільних нормативних актів, інструкцій, рекомендацій для унормування й таким чином підвищення ефективності їх взаємодії тощо.

Ключові слова: законність, правопорядок, нормативно-правові акти, міжнародна взаємодія, органи досудового розслідування, прокуратура, суд.

Riabovol L. INTERACTION OF STATE LAW ENFORCEMENT BODIES: THE PROBLEM OF DEFINITION OF THE CONCEPT

The article analyzes the domestic legislation on the interaction of state law enforcement agencies and scientific papers on research issues. It is stated that the interaction of law enforcement agencies is to conduct joint activities, joint activities, provides a clear organization and implementation of specific management actions. Such interaction is directly provided by the laws, which determine the legal status of each individual law enforcement agency, and the specific conditions and procedure for interaction are regulated by the relevant joint regulations. The need and expediency of law enforcement cooperation is determined by the fact that such bodies have common specific goals and objectives and are authorized to use state coercion, therefore, the integration of their efforts, capacity, capabilities can significantly increase the effectiveness of crime and systematically ensure law and order. The concept of interaction of state law enforcement agencies is defined as purposeful, coordinated and systematized activities in the field of law and order in the state, the essence of which is to select and apply a set of legal, organizational, operational and tactical and other measures (timely detection, disclosure, suppression and prevention offenses, as well as to eliminate the preconditions and causes of illegal behavior), necessary and sufficient to ensure law and order in the state. Relevant joint activities include: the exchange of information on the fight against crime between law enforcement agencies within their competences and powers; study and dissemination of positive experience of interaction of state law enforcement agencies; creation of joint investigative and operational groups to investigate specific offenses; issuance by law enforcement agencies of joint regulations, instructions, recommendations for standardization and thus increase the effectiveness of their interaction, etc.

Key words: legality, law and order, normative legal acts, international interaction, bodies of pre-trial investigation, prosecutor's office, court.

Постановка проблеми. Взаємодія державних, у тому числі правоохоронних, органів – інваріантна умова ефективної організації та діяльності механізму й апарату держави, загалом виконання державою завдань, покладених на неї суспільством. Саме поняття «механізм держави» у загальнотеоретичній юриспруденції тлумачать як систему нормативно визначених *взаємодіючих* органів та організацій держави, створених для реалізації її завдань і функцій та наділених спеціальними повноваженнями у відповідній сфері діяльності, а доцільний зв'язок та *взаємодію* елементів апарату держави розглядають як один з принципів його діяльності, умову забезпечення цілісності [14, с. 146-147, 156].

Відповідно до Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, саме відсутність ефективної взаємодії суб'єктів забезпечення національної безпеки у сфері боротьби із

злочинністю є одним з викликів у цій сфері. До шляхів їх подолання у документі віднесено й такі, як: розроблення та впровадження єдиної електронної системи роботи з даними і матеріалами досудових розслідувань у взаємодії з органами прокуратури і судами для забезпечення безперервності та підконтрольності проведення досудового розслідування; розроблення і впровадження разом з іншими державними органами оптимальної системи захисту свідків в Україні. Посилення взаємодії між Національною поліцією, ДМС, Держприкордонслужбою з питань протидії транскордонній злочинності, торгівлі людьми і неконтрольованої міграції позиціонується як один із шляхів подолання викликів у сфері ефективного інтегрованого управління державним кордоном і збалансованої міграційної політики [13].

Як справедливо вказують А. М. Юрченко, Л. А. Гарбовський та І. І. Башта, в контексті удосконалення діяльності правоохоронних органів в Україні з посилення протидії злочинності як вимоги часу, необхідним є посилення зв'язків між різними правоохоронними органами [17, с. 5]. М. О. Удянський, акцентуючи на особливе значення взаємодії правоохоронних органів, зокрема у сфері протидії корупції, розглядає таку взаємодію як принцип діяльності відповідних суб'єктів [15, с. 7]. Загалом, дослідники проблематики, окресленої темою нашої статті, суголосні у тому, що ефективність державної політики у сфері боротьби зі злочинністю значною мірою залежить від рівня взаємодії правоохоронних органів, проте, наукові дискусії щодо її сутності, істотних ознак, форм, методів, технологій тривають.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема взаємодії державних, у тому числі правоохоронних, органів притягує науковий інтерес представників різних галузей знань. З позицій науки державного / публічного управління її розробляли Я. В. Мельник, О. Чемерис, Т. С. Чубара та ін. Предметом правових, зокрема адміністративно-правових, досліджень є взаємодія правоохоронних органів у різних сферах суспільного життя: теоретичні і практичні аспекти взаємодії правоохоронних органів у сфері протидії контрабанді наркотичних засобів вивчав В. Оринський; адміністративно-правові засади взаємодії правоохоронних органів у сфері протидії корупції – І. Наконечна, М. О. Удянський та ін.; взаємодію у сфері захисту електронних інформаційних ресурсів України – С. Г. Петров; зарубіжний досвід взаємодії правоохоронних органів – В. О. Бурбика та ін., тощо. Загалом у різних галузях юридичної науки (в теорії держави і права, конституційному, адміністративному, кримінальному праві) обґрунтовано необхідність взаємодії державних, зокрема правоохоронних органів, проте, у зв'язку зі своєю актуальністю ця проблема продовжує притягувати науковий інтерес. Передусім, слід зазначити, що взаємодія державних правоохоронних органів є багатоаспектним явищем. Акцентуація на одному або іншому аспекті спричиняє дещо різні підходи до визначення відповідного поняття, що, разом із важливістю взаємодії як такої та появою її нових форм, методів, заходів, спричиняє до того, що поняття та сутність взаємодії залишається дискусійним питанням. Значною мірою сприяє у цьому й те, що сам термін «взаємодія» широко використовується у законодавстві, зокрема спеціальних законах щодо статусу практично всіх правоохоронних органів, у підзаконних актах, проте, визначення відповідного поняття наразі відсутнє. Отже, проблема, окреслена темою нашої статті, не втрачає своєї актуальності, чим і зумовлена мета нашого дослідження.

Мета статті – на основі аналізу вітчизняного законодавства про взаємодію державних правоохоронних органів та наукових праць з проблематики дослідження визначити поняття взаємодії державних правоохоронних органів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як ми вже зазначили, сам термін «взаємодія» широко використовується у спеціальних законах, а аналіз відповідного законодавства засвідчив, що вимога взаємодіяти з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності нормативно закріплена щодо кожного правоохоронного органу. Так, згідно з п. 9 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України», взаємодія з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями є одним з основних принципів діяльності НАБУ. Як окремих напрям його діяльності законодавець виокремив взаємодію з органами внутрішніх справ, СБУ та іншими правоохоронними органами, у рамках якої передбачено здійснення обміну оперативною інформацією щодо спільних заходів (ст. ст. 19¹, 19²) [11]. У Розділі IV «Взаємодія Державного бюро розслідувань з іншими державними органами» Закону України «Про Державне бюро розслідувань» також йдеться про обмін оперативною інформацією між ДБР та НАБУ, органами внутрішніх справ, Національної поліції, СБУ, Державної прикордонної служби, державного фінансового контролю, іншими органами, які здійснюють державний контроль за дотриманням законодавства України фізичними та юридичними особами. Згідно зі ст. 22 того ж Закону, передбачено також спільні заходи з органами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Підтвердженням того, що законодавець надає важливого значення взаємодії ДБР з іншими державними органами є і те, що інформація про таку діяльність, згідно з п. 2 ч. 3 ст. 23 Закону «Про ДБР» є обов'язковою частиною щорічного письмового звіту про діяльність ДБР [7].

У ст. 5 Закону України «Про Національну поліцію» прямо передбачена взаємодія поліції з органами правопорядку, іншими органами державної влади [12]. У ст. 15 Закону України «Про Національне агентство з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» також передбачено взаємодію АРМА з органами досудового розслідування, прокуратури та суду шляхом виконання звернень слідчого, детектива, прокурора, слідчого судді, суду з питань виявлення, розшуку,

проведення оцінки та управління активами, щодо виконання рішень іноземних компетентних органів про накладення арешту і конфіскацію активів тощо [10].

Порядок та умови взаємодії державних правоохоронних органів, відповідно до законодавства, регулюються спільними нормативно-правовими актами, яких наразі небагато. Одним з таких є наказ «Про затвердження Порядку взаємодії органів державної контрольно-ревізійної служби, органів прокуратури, внутрішніх справ, СБУ», спрямований на забезпечення ефективної взаємодії між зазначеними правоохоронними органами з питань розгляду їх звернень, призначення, організації та проведення ревізій за ними, передачі їм матеріалів ревізій за власною ініціативою органів ДКРС, зворотного інформування про результати розгляду переданих матеріалів, виділення спеціалістів органів ДКРС, інших питань, що мають місце при виконанні органами ДКРС та правоохоронними органами покладених на них завдань [9]. Порядок взаємодії АРМА і ДБР щодо виявлення та розшуку активів також затверджено відповідним спільним наказом, яким визначено умови обміну інформацією між зазначеними органами [8].

Незважаючи на те, що термін «взаємодія» широко використовується у законодавстві щодо статусу різних правоохоронних органів, визначення відповідного поняття в них відсутнє, його можливо вивести лише з опису конкретних заходів щодо взаємодії в діяльності тих або інших органів. На наш погляд, це є недоліком відповідного чинного законодавства. У цьому контексті звернемося до Інструкції «Про взаємодію правоохоронних та інших державних органів України у боротьбі із злочинністю», яка втратила чинність. У документі взаємодію визначено як комплексну, системну діяльність, структуровану за напрямками, серед яких: організація реалізації державної політики у сфері боротьби із злочинністю; профілактика злочинів та інших правопорушень; виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів; розшук та затримання злочинців; забезпечення громадського порядку та громадської безпеки; удосконалення правової бази боротьби із злочинністю. У рамках кожного з наведених напрямів було диференційовано форми взаємодії, а саме: проведення спільних засідань; видання спільних відомчих нормативних актів; створення спільних робочих груп; спільна підготовка й подання до органів влади узагальненої інформації про криміногенну ситуацію, пропозицій щодо її поліпшення; взаємне інформування; погоджене визначення переліку інформації, оперативний обмін якою і використання сприятиме своєчасному вжиттю заходів щодо запобігання злочинів; створення спільних банків інформації про осіб, причетних до злочинної діяльності тощо [6]. Наразі слушно видається пропозиція В. Л. Ортинського щодо доцільності й необхідності прийняття Закону України «Про організацію взаємодії правоохоронних органів у протидії злочинності» [5, с. 9].

Виходячи з проведеного вище аналізу законодавства, взаємодія державних правоохоронних органів передбачає проведення спільних, узгоджених заходів, цілеспрямованих на подолання злочинності, підтримання законності та правопорядку в державі й суспільстві загалом. Цей підхід знаходить своє відображення й розробку у наукових працях. Так, сутність взаємодії правоохоронних органів у сфері протидії корупції М. О. Удянський вбачає в узгодженні дій та об'єднанні зусиль цих органів, що передбачає встановлення між ними раціональних зв'язків, комунікації з метою досягнення найменшими зусиллями спільного очікуваного результату [15, с. 7]. Т. С. Чубара також розглядає взаємодію правоохоронних органів як їх колективну, взаємоузгоджену діяльність, поєднання окремих (індивідуальних) дій в єдину сукупність, найбільш придатну для досягнення спільної мети [16]. Взаємодію слідчих і співробітників оперативних підрозділів правоохоронних органів у вирішенні завдань ефективного розслідування кримінальних правопорушень А. М. Юрченко, Л. А. Гарбовський та І. І. Башта розглядають як погоджену діяльність, що забезпечує швидкість та якість розслідування і притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності [17, с. 5].

Під взаємодією підрозділів СБУ з правоохоронними органами у сфері протидії контрабанді наркотичних засобів В. Л. Ортинський розуміє спільну, засновану на чіткому дотриманні правових норм, діяльність цих органів, яка проводиться в конкретних формах, за допомогою спеціально визначених методів, узгоджених за місцем і часом, з метою протидії контрабанді наркотичних засобів, щодо виконання спільних завдань з попередження, виявлення злочинних посягань, захисту інтересів держави, застосування легального примусу щодо правопорушників незаконного обігу наркотичних засобів [5, с. 7, 9]. Взаємодію кримінально-виконавчих установ з державними органами та недержавними організаціями С. К. Гречанюк визначає як процес ділового співробітництва (сукупність погоджених або спільних дій), організований згідно з вимогами чинного законодавства, зокрема відомчих та міжвідомчих нормативних актів, спрямований на вирішення комплексу задач, що стоять перед означеними суб'єктами, досягнення виправлення та ресоціалізації засуджених, спеціального та загального попередження [2, с. 11]. Взаємодія у процесі розслідування злочинів, вчинених з використанням інформаційно-комунікативних технологій, за визначенням Ю. В. Гавриліна, це – спільна діяльність організаційно незалежних одне від іншого суб'єктів, погоджена за цілями й завданнями, здійснювана під єдиним керівництвом на підставі законодавства, яка передбачає здійснення специфічних методів та засобів з метою підвищення ефективності розслідування [1, с. 146].

Наразі абсолютно обґрунтованим є висновок Я. В. Мельника, що спільною ознакою визначень поняття взаємодії є узгоджена діяльність з метою виконання завдань і отримання очікуваного результату. У контексті правоохоронної діяльності взаємодія – це об'єднання визначених суб'єктів «в інтересах зниження

рівня (подолання) кримінальних правопорушень на відповідній території чи конкретно визначених об'єктах, усунення причин і умов їх вчинення, захист прав та свобод громадян» [3, с. 38].

Незважаючи на деякі відмінності у формулюваннях, так чи інакше взаємодія передбачає проведення спільної діяльності, спільних заходів. Саме участь у проведенні спільних заходів правоохоронних органів та Держфінінспекції, спрямованих на виявлення і припинення нецільового використання бюджетних коштів, В. А. Нечитайло відніс до найбільш ефективних форм здійснення такої діяльності. До форм такої взаємодії вчений також відніс: інформування ОВС Держфінінспекції про результати розслідування кримінальних проваджень щодо нецільового використання бюджетних коштів, а також обмін інформацією; проведення спільних колегій, нарад, семінарів як важливий засіб у контексті формування стратегії протидії економічним злочинам, а також планування відповідних тактичних заходів; створення спеціальних міжвідомчих груп тощо [4, с. 59-62].

Важливим аспектом взаємодії вітчизняних державних правоохоронних органів є міжнародна взаємодія або взаємодія на міжнародному рівні. До такої взаємодії у сфері протидії корупції М. О. Удянський відносить участь держави в антикорупційних проектах, підтримання зв'язків правоохоронних органів України з правоохоронними органами інших держав, різними міжнародними організаціями, що функціонують у сфері протидії корупції та участь в них (ОЕСР, GRECO, МВФ, Європейська комісія, Європейська поліція тощо). Наразі йдеться не тільки про обмін досвідом та навчання, але й про вироблення та впровадження стандартів антикорупційної політики шляхом приєднання до конвенцій та інших міжнародних нормативно-правових актів, укладання антикорупційних угод, тощо [15, с. 11].

Висновки. Виходячи з аналізу відповідного законодавства, а також наукових праць з проблематики, окресленої темою нашої статті, можемо констатувати, що взаємодія правоохоронних органів полягає у проведенні спільної діяльності, спільних заходів, передбачає чітку організацію та здійснення конкретних управлінських дій. Як така взаємодія прямо передбачена у законах, якими визначено правовий статус кожного окремого правоохоронного органу, а конкретні умови та порядок такої взаємодії регулюється відповідними спільними нормативними актами. Необхідність і доцільність взаємодії правоохоронних органів детермінована тим, що такі органи мають спільні специфічні цілі й завдання та уповноважені застосовувати державний примус, відтак, інтеграція їх зусиль, потенціалу, можливостей дозволяє суттєво підвищити ефективність боротьби зі злочинністю й систематично забезпечувати законність і правопорядок. У вирішенні цього завдання взаємодія правоохоронних органів є настільки важливою, що, на наш погляд, може відігравати роль принципу діяльності правоохоронних органів, який варто закріпити на законодавчому рівні.

У результаті проведеного дослідження поняття взаємодії державних правоохоронних органів можемо визначити як цілеспрямовану, узгоджену й систематизовану діяльність у сфері забезпечення законності і правопорядку в державі, сутність якої полягає у відборі й застосуванні сукупності правових, організаційних, оперативних та інших заходів (щодо своєчасного виявлення, розкриття, прискання й попередження правопорушень, а також щодо усунення передумов та причин протиправної поведінки), необхідних і достатніх для забезпечення законності і правопорядку в державі. До відповідних спільних заходів можемо віднести такі, як: обмін інформацією з питань боротьби зі злочинністю між правоохоронними органами у межах їх компетенцій та повноважень; вивчення й поширення позитивного досвіду взаємодії державних правоохоронних органів; створення спільних слідчо-оперативних груп для розслідування конкретних правопорушень; видання правоохоронними органами спільних нормативних актів, інструкцій, рекомендацій для унормування й таким чином підвищення ефективності їх взаємодії тощо. Перспективним у напрямку дослідження є вивчення актуальних форм, методів, технологій взаємодії правоохоронних органів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гаврилин Ю. В. Практика организации взаимодействия при расследовании преступлений, совершенных с использованием информационно-коммуникационных технологий. *Труды Академии управления МВД России*. 2018. № 4 (48). С. 145-150.
2. Гречанюк С. К. Організаційно-правові засади взаємодії кримінально-виконавчих установ з державними органами та недержавними організаціями : автореф. ... дис. канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2006. 22 с.
3. Мельник Я. В. Механізми децентралізації та взаємодії органів виконавчої влади у сфері охорони правопорядку : дис. ... докт. філософ за спец. : 281 «Публічне управління та адміністрування». Київ, 2021. 240 с.
4. Нечитайло В. А. Взаємодія органів внутрішніх справ із Держфінінспекцією під час виявлення нецільового використання бюджетних коштів. *Науковий вісник Національної Академії внутрішніх справ*. 2014. № 3. С. 54-63.
5. Ортинський В. Взаємодія підрозділів правоохоронних органів України у протидії контрабанді наркотичних засобів: теоретичні та практичні аспекти. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2017. № 884. С. 4-10.

6. Про взаємодію правоохоронних та інших державних органів України у боротьбі із злочинністю : МВС, СБУ, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Державний митний комітет України, Національна гвардія України, Міністерство оборони України, Міністерство юстиції України; Інструкція від 10.08.1994 № 4348/138/151/11-2-2870/172/148-407/2-90-442. URL: <https://bit.ly/3zwQoS9> (дата звернення: 20.09.2021) (втрата чинності на підставі наказу МВС від 20.01.2014 № 35/13/45/41/102/5)
7. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII. URL: <http://surl.li/amenm> (дата звернення: 20.09.2021)
8. Про затвердження Порядку взаємодії АРМА і ДБР щодо виявлення та розшуку активів : НА управління активами, ДБР; Наказ від 26.04.2021 № 151/262. URL: <http://surl.li/ameqd> (дата звернення: 21.09.2021)
9. Про затвердження Порядку взаємодії органів державної контрольно-ревізійної служби, органів прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки України : Наказ Головки КПУ, МВС України, СБУ, Генеральна прокуратура України від 19.10.2006 № 346/1025/685/53. URL: <http://surl.li/amenu> (дата звернення: 20.09.2021)
10. Про Національне агентство з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів : Закон України від 10.11.2015 № 772-VIII. URL: <http://surl.li/ameni> (дата звернення: 20.09.2021)
11. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. URL: <http://surl.li/hwdd> (дата звернення: 20.09.2021)
12. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <http://surl.li/xuph> (дата звернення: 20.09.2021)
13. Про схвалення Стратегії розвитку органів системи МВС на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія від 15.11.2017 № 1023-р. URL: <https://bit.ly/3hWCUt4> (дата звернення: 21.09.2021)
14. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / За ред. О. В. Зайченка, Н. М. Оніщенко. К.: Юрінком Інтер, 2006. 688 с.
15. Удянський М. О. Адміністративно-правові засади взаємодії правоохоронних органів у сфері протидії корупції : автореф. ... дис. канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 22 с.
16. Чубара Т. С. Удосконалення взаємодії державних служб охорони порядку з населенням у контексті реалізації правозабезпечувальної функції публічної влади. URL: <http://surl.li/amezo>
17. Юрченко А. М., Гарбовський Л. А., Башта І. І. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами під час кримінального провадження: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : монографія. К., 2018. 204 с.

REFERENCES:

1. Gavrilin YU. V. (2018) *Praktika organizacii vzaimodejstviya pri rassledovanii prestuplenij, sovershennyh s ispol'zovaniem informacionno-kommunikacionnyh tekhnologij [The practice of organizing interaction in the investigation of crimes committed using information and communication technologies]*. Trudy Akademii upravleniya MVD Rossii. № 4 (48). 145-150. [in Russian].
2. Grechanyuk S. K. (2006) *Organizacijno-pravovi zasady vzajemodii kriminal'no-vikonavchih ustanov z derzhavnimi organami ta nederzhavnimi organizacijami [Organizational-legal ambiguity in the intercourse of criminal-viconavchii establishments with state authorities and non-governmental organizations]* : avtoref. ... dis. kand. jurid. nauk : 12.00.07. Irpin'. [in Ukrainian].
3. Mel'nik YA. V. (2021) *Mekhanizmi decentralizacii ta vzajemodii organiv vikonavchoi vladi u sferi ohoroni pravoporyadku [Mechanisms of decentralization and cooperation of the authorities of the viconavcha power in the sphere of protection of law and order]* : dis. ... dokt. filosof za spec. : 281 «Publichne upravlinnya ta administruvannya». Kiiv. [in Ukrainian].
4. Nechitajlo V. A. (2014) *Vzajemodiya organiv vnutrishnih sprav iz Derzhfininspekcieyu pid chas viyavlennya necil'ovogo vikoristannya byudzhetnih koshtiv [Cooperation of bodies of internal information from the State Department of Financial Inspection for the hour of detecting a non-purposeful vikoristannya of budgetary households]*. Naukovij visnik Nacional'noi Akademii vnutrishnih sprav. № 3. 54-63. [in Ukrainian].
5. Ortins'kij V. (2017) *Vzajemodiya pidrozdiliv pravoohoronnih organiv Ukraïni u protidii kontrabandi narkotichnih zasobiv: teoretichni ta praktichni aspekti [Interaction between law enforcement agencies of Ukraine against drug smuggling: theoretical and practical aspects]*. Visnik Nacional'nogo universitetu «L'vivs'ka politekhnika». Seriya: YUridichni nauki. № 884. 4-10. [in Ukrainian].
6. *Pro vzajemodiyu pravoohoronnih ta inshih derzhavnih organiv Ukraïni u borot'bi iz zlochinnistyu [About the interaction of law-enforcement and state authorities of Ukraine in the fight against evil]* : MVS, SBU, Derzhavnogo komitetu u spravah ohoroni derzhavnogo kordonu Ukraïni, Derzhavnij mitnij komitet Ukraïni, Nacional'na gvardiya Ukraïni, Ministerstvo obroni Ukraïni, Ministerstvo yusticii Ukraïni; Instrukciya vid 10.08.1994 № 4348/138/151/11-2-2870/172/148-407/2-90-442. URL: <https://bit.ly/3zwQoS9> [in Ukrainian].
7. *Pro Derzhavne byuro rozsliduvan' [About the State Bureau of Rozsliduvan']*: Zakon Ukraïni vid 12.11.2015 № 794-VIII. URL: <http://surl.li/amenm> [in Ukrainian].

8. Pro zatverdzhennya Poryadku vzaemodii ARMA i DBR shchodo viyavleniya ta rozshuku aktiviv [About the consolidated order of interaction between the ARMA and the DBR as a result of the discovery and development of assets]: NA upravlinnya aktivami, DBR; Nakaz vid 26.04.2021 № 151/262. URL: <http://surl.li/ameqd> [in Ukrainian].
9. Pro zatverdzhennya Poryadku vzaemodii organiv derzhavnoi kontrol'no-revizijnoi sluzhbi, organiv prokuraturi, vnutrishnih sprav, Sluzhbi bezpeki Ukraïni [About the consolidated order of interaction between the authorities of the state control and revision service, the bodies of the prosecutor's office, internal information, the Security Service of Ukraine]: Nakaz GolovKRU, MVS Ukraïni, SBU, General'na prokuratura Ukraïni vid 19.10.2006 № 346/1025/685/53. URL: <http://surl.li/amenu> [in Ukrainian].
10. Pro Nacional'ne agentstvo z pitan' viyavleniya, rozshuku ta upravlinnya aktivami, oderzhanimi vid korupcijnih ta inshih zlochiviv [About the National Agency for nutrition, management and management of assets acquired from corruption]: Zakon Ukraïni vid 10.11.2015 № 772-VIII URL: <http://surl.li/amenu> [in Ukrainian].
11. Pro Nacional'ne antikorupcijne byuro Ukraïni [About the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine]: Zakon Ukraïni vid 14.10.2014 № 1698-VII. URL: <http://surl.li/hwdd> [in Ukrainian].
12. Pro Nacional'nu policiyu [About the National Police]: Zakon Ukraïni vid 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <http://surl.li/xuph> [in Ukrainian].
13. Pro skhvalennya Strategii rozvitku organiv sistemi MVS na period do 2020 roku [About the development of the strategy for the development of organs of the MBS system for the period until 2020]: Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukraïni; Strategiya vid 15.11.2017 № 1023-p. URL: <https://bit.ly/3hWCUt4> [in Ukrainian].
14. Teoriya derzhavi i prava. Akademichnj kurs: pidruchnik (2006) [Theory of power and law. Academic course: pidruchnik] / Za red. O. V. Zajchenka, N. M. Onishchenko. K.: YUrinkom Inter. [in Ukrainian].
15. Udyans'kij M. O. (2019) Administrativno-pravovi zasadi vzaemodii pravoohoronnih organiv u sferi protidii korupcii [Administrative and legal ambush of law enforcement agencies in the sphere of anti-corruption]: avtoref. ... dis. kand. jurid. nauk : 12.00.07. Kiïv. [in Ukrainian].
16. SHubara T. S. Udoskonalennya vzaemodii derzhavnih sluzhb ohoroni poryadku z naseleennyam u konteksti realizacii pravozabezpechival'noi funkicii publichnoi vladi [Adequate interconnection of state services to protect the order of the populations in the context of the implementation of the right to careless function of the public authority]. URL: <http://surl.li/amezo> [in Ukrainian].
17. YUrchenko A. M., Garbovs'kij L. A., Bashta I. I. (2018) Vzaemodiya slidchogo z operativnimi pidrozdilami pid chas kriminal'nogo provadzheniya: aktual'ni problemi ta shlyahi ih virishennya [Interaction of the next with operative children before the hour of criminal provision: topical problems and issues of the day]: monografiya. K. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 15.10.2021

УДК 328.74.15

DOI: 10.36550/2522-9230-2021-11-80-85

Соболь Євген Юрійович,

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри права та правоохоронної діяльності,

Центральноукраїнського державного педагогічного

університету імені Володимира Винниченка

e-mail: 81sobol@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0804-8354>

СУДОВА ПРАКТИКА У СПРАВАХ ПРО БУЛІНГ (ЦЬКУВАННЯ)

У статті здійснено розгляд та аналіз шести судових справ, пов'язаних із вчиненням булінгу (цькування) учасниками освітнього процесу в Україні. Зазначено, що даний аналіз судових справ здійснюється з метою подальшого формування конкретних пропозицій щодо підвищення ефективності заходів, які спрямовані на мінімізацію такого соціально негативного явища як булінг. Вказано, що на сьогоднішній день судові справи характеризуються відсутністю єдиного підходу до вирішення типових (тобто таких, в яких склад адміністративного правопорушення є однаковим або досить подібним) справ. Зазначено, що це обумовлене тим, що вказана категорія булінгу, а також юридична відповідальність за його вчинення є доволі новим явищем для сучасної юриспруденції, що й безпосередньо визначає складність винесення уніфікованих постанов. Підкреслено, що відсутність чіткого розуміння сутнісної складової категорії «булінг» та її характерних ознак на практиці ускладнює процеси ідентифікації булінгу не лише під час судового розгляду справи, а й також на етапі складання протоколів про адміністративне правопорушення. Зроблено висновок, що в Україні необхідно здійснювати комплексний підхід до категорії булінгу не лише теоретиками-науковцями, а також й суддями, працівниками органів Національної поліції та іншими уповноваженими особами, адже